

Gatis Ozoliņš

E-kulturoloģija. Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

**„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,

LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011.

III. Kultūras procesi un starpkultūru attiecības

Otrā mācību stunda

Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

Materiālu sagatavojis Dr. philol. Gatis Ozoliņš

Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

“Subkultūra – samērā patstāvīga garīgo un materiālo vērtību sistēma kādas kultūras ietvaros (piemēram, mazo grupu subkultūra), kas dažkārt izveidojusies kā pretnostatījums sabiedrības valdošajai kultūrai un ko vairākums uzskata kā mazvērtīgu vai pat kaitīgu.”

(Austruma, S., Muižarāja, I. 2010. Kulturoloģija vidusskolai. Rīga: Zvaigzne ABC. 180. lpp.)

Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

„Dominējošā kultūra ir atskaites punkts, konkrētas kultūras dominējošo vērtību, normu, uzvedības tipu, u. tml. iemiesotāja;

subkultūra ir relatīvi neatkarīga kultūra *dominējošās kultūras* ietvaros, kam ir atšķirīga vērtīborientācija, kā arī savstarpējas komunikācijas modeļu kopums, *subkultūru* raksturo lielāka vai mazāka tolerance pret šo plašāko kontekstu, proti, *dominējošo kultūru*;

Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

kontrkultūra savukārt lielākoties tiek pozicionēta kā subkultūras radikāla izpausme, kam raksturīga klaja vēršanās pret dominējošo, vispāratzīto. Protests visai bieži ir vērsts arī pret dažādām institūcijām; visplašākajā nozīmē tā var tikt traktēta kā opozīcija valdošajai sabiedriski-politiskajai sakārtai.

Sabiedrības grupas un kultūras veidi: subkultūru grupas

Cits modelis *subkultūru* un *kontrkultūru* liek vienādās pozīcijās, ne pakārtojuma attiecībās, uzsverot pirmās toleranci pret *dominējošo kultūru* un otrās – klajo pretošanos tai.”

(Vaska, G. 2005. Subkultūras un kontrkultūras definēšanas problēmas. *Literatūra un kultūra: process, mijiedarbība, problēmas*. Daugavpils: Saule. 47.-48. lpp.

Subkultūrgrupu kultūra: hipiji

Hipiju kustība izveidojās 20. gadsimta 60. gados un pastāv līdz mūsdienām. Pateicoties televīzijai un presei, radās hipija portrets, kas bieži vien neatbilda patiesībai. Hipiji tika attēloti gan kā dīkdienīgi jaunieši, kas noliedz pastāvošās Rietumu sabiedrības vērtības (naudu, karjeru, konkurenci, privātīpašumu u. tml.), gan kā narkomāni un seksuāli izlaidīgi cilvēki, gan kā vienkārši naivi jaunieši, kas ģērkušies puķainās drēbēs un izrotājušies ar hipiju simboliem piedalās dažādos festivālos, ceļo ar stopiem.

Hipiju kustības ātri izplatījās un komercializējās. Hipiju dzīves veids mūsdienās kļuvis par alternatīva dzīves stila iemiesojumu, kas noliedz Rietumu patērētājsabiedrības vērtības – vēlme pirkt un pārdot, materiālu lietu kults, vara un militārisms, sociālais statuss, politika un konformisms.

Subkultūrgrupu kultūra: hipiji

Hipiju kustības *credo* bija – *Miers, mīlestība un brīvība.*

Hipiju galvenās idejas:

pacifisms un antimilitārisms;

dabas aizsardzība un ekoloģisko kustība;

feminisms;

antirasisms;

interese par dažādām Austrumu reliģijām.

Subkultūrgrupu kultūra

Retro hipiju miera zīme

Avots: www.cafepress.com

Hipiju miera zīme *Puķu spēks*

Avots: www.cafepress.com

Subkultūrgrupu kultūra

Psihodēliskā hipiju miera zīme
Avots: www.cafepress.com

Retro hipiju miera zīme pret karu
Avots: www.cafepress.com

Subkultūrgrupu kultūra: panki

Panku subkultūras popularitāte aizsākās 20. gadsimta 70. gadu otrajā pusē.

Panku kustība uzplaukums galvenokārt ir saistīts ar mūziku un tās izpildījuma stilu. Par šī laikmeta pankroka mūzikas stila ikonām kļūst grupas *The Sex Pistols*, *The Clash*, *Ramones*. Pankroka un panku kustības estētikas viena no raksturīgākajām iezīmēm ir šokēt mietpilsonisko Rietumu sabiedrību, pieteikt jaunas vērtības un ideālus.

Subkultūrgrupu kultūra: panki

“Kā visas revolūcijas arī panku apvērsums neradās tukšā vietā – vecā rokmūzikas aristokrātija, aizrāvusies ar sapelnīto miljonu tērēšanu un aizvien lielākām mākslinieciskām ambīcijām. Septiņdesmito gadu vidū jau bija attālinājusies no pirmatnējā jauneklīgā ideālisma un dumpīguma. (..)

Pistols ne tuvu nebija paši prasmīgākie mūziķi, taču viņu izredzētība slēpās spējā prasmju minimumu izmatot ar 100% efektivitāti. (..) Tādu dziesmu kā ‘No Feelings’, ‘God Save The Queen’, ‘Holidays In The Sun’, ‘E.M.I.’ u.c. uzbudinātā enerģija, lipīgie piedziedājumi un nervozais, nospriegoties izpildījums darbojās kā ložmetējs, kas klausītāju apšauda uzbāzīgām hormonu zālvēm. *Pistols* dziesmas līdz ar viņu menedžera Malkolma Maklarena konjunktūras izjūtu un manipulatoriskiem PR gājieniem panāca to, ka jaunatnes anarhijas ideja uz brīdi apvienoja milzumu sekotāju.”

(Vāvere, K. 2009. *101 mūzikas albums vērtīgai kolekcijai*. Rīga: Dienas Grāmata. 166. lpp.)

Subkultūrgrupu kultūra: panki

Viena no panku kustības nozīmīgākajām idejām un tas, ko panki atstājuši kopīgajā mūsdienu kultūras mantojumā, ir koncepcija – *Dari to pats! (Do It Yourself!)*.

Pamatdoma ir tāda, ka jebkurš var uzkāpt uz skatuves un kļūt par superzvaigzni (“ikviens ir zvaigzne”). Tā tiek nojaukta barjera starp skatuves mākslinieku un skatītājiem. Pamazām tas transformējās priekšstatā, ka jebkurš cilvēks var būt radošs un viņa aktivitātes ir vērtīgas, pat ja viņš nav baudījis akadēmisku muzikālu vai māksliniecisku izglītību.

Subkultūrgrupu kultūra: panki

Panku stils nav viendabīgs nedz mūzikā, nedz apģērbā. Pastāv daudzveidīgi novirzieni. Tomēr ir arī kopīgas raksturīgas iezīmes, kas lielākajai daļai cilvēku asociējas ar pankiem.

Spilgtākā no tām ir “grebene” – īpaša frizūra, kurā mati sānos izdzīti vai īsāki nekā galvas vidū, kas parasti uzkasīti gaisā. Pie tam mati ir visdažādākās krāsās: sarkani, rozā, oranži, zaļi, zili utt.

Panku stilam raksturīgas ādas vai džinsa auduma bikses, vestes, armijas stila zābaki, kedas, ķēdes, rāvējslēdži, saspraudes, T-krekli ar ironiskiem uzrakstiem vai ar norādi uz muzikālo gaumi vai politiskajiem uzskatiem, džemperis ar kapuci.

Subkultūrgrupu kultūra: panki

“Necik tālu no politikas un protestiem nav arī panku kustība. Deviņdesmitajos gados tu biji pārlicināts panks un cīnījies pret valdošo iekārtu. Kādas ir atšķirības starp panku kultūru tagad un toreiz?

Toreiz viss bija savādāk. Mēs protestējām pret pastāvošo iekārtu un bijām cieši vienoti ar mūziku, jo mūzika bija arī vienīgais, kas bija kaut kas progresīvs un kaut ko pārstāvēja, kur nebija tādas propagandas, ko sniedza valsts tajā laikā. Par mūsdienu pankiem neko sliktu negribu teikt. Pirmkārt, jābūt pārlicībai. Ja cilvēks uzskata, ka viņš ir panks, viņam ir attiecīgi jāievieš kaut kādas novitātes, kaut kas savādāks nekā pārējiem cilvēkiem. Un jāizskatās savādāk. Panku kultūra man joprojām ir tuva, bet uzskatu, ka tagad vairāk ir tie melnie - ar melniem matiem, acīm. Daudzi ir arī tie svētdienas panki.”

(No intervija ar Gvido Lingu, <http://mango.delfi.lv>, 2009. 26. janvāris)

Subkultūrgrupu kultūra: panki

BiFrī īpašais vilciens Rīga-Skulte. 2009. gada augusts
Avots: <http://mango.delfi.lv>

Rīgas panki.

Foto: Digne

Avots: www.delfi.lv

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Mūsdienu gotu subkultūru raksturo savdabīgs dzīves stils. Tā pamatā ir vēlme izzināt maģisko un dēmonisko, tumšo un apslēpto, neizzināto un neaptveramo. Gotu atšķirīgo pasaules skatu punktu nosaka individuālisms, teatrālisms, emocionalitāte, asaras un nāves kults, interese par neikdienišķo un estētiski meklējumi.

Par tipiskām gotu pulcēšanās vietām tiek uzskatītas, kapsētas, pilsdrupas, vecas, nomaļas baznīcas u. tml., tomēr mūsdienās tas visticamāk ir tikai šovu elements un goti tiekas turpat, kur visi citi: klubos. Kā rituāla priekšmeti tiek lietoti krusti, melnas, mākslīgas rozes u. tml. Neatņemama tēla sastāvdaļa ir gotiskās mūzikas klausīšanās (gotiskais roks, metāls).

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotu subkultūras priekšteči ir gan 18. gadsimta vidū radusies interese par viduslaiku gotisko arhitektūru un mākslu, gan gotiskā literatūra un gotiskais kino.

Interese par gotisko veidojās kā Apgaismības laikmeta kontrkultūra. Pretēji Apgaismības prāta kultam, gotika saistījās ar iracionālo, tumšo un noslēpumaino.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Pirmā gotu paaudze parādījās Lielbritānijā 20. gadsimta 70. gadu beigās kā panku kustības atvase. Par gotiskās mūzikas sākumu uzskata *Bauhaus* zobgalīgo singlu *Bela Lugosi's Dead*. Mūzikā saklausāmā mistika un pārdabiskais iedvesmoja jaunas subkultūras veidošanos. Par pirmās gotu mūzikas paaudzes līderiem uzskatāmas grupas *The Damned*, *Bauhaus*, *Siouxsie and the Banshees*, *Sisters of Mercy*.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Otrās paaudzes gotiskās mūzikas ikonas bija *The Shroud*, *Rosetta Stone*, *London After Midnight*, kas sevi jau sauca par gotiem un apzinājās par piederīgām sevišķai gotu subkultūras estētikai un pasaules skatījumam.

Trešā gotu paaudze veidojās 20. gadsimta 90. gadu beigās. To iemieso *Merilins Mensons*, *The Cure*. Sākot ar šo laiku gotu subkultūra strauji izplatās, piesaistot daudz jaunu cilvēku, komercializējas un kļūst par populārāko subkultūru. Šobrīd gan visai grūti viennozīmīgi raksturot gotu subkultūru, jo to veido daudzi (ap 140!) novirzieni.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gota vizuālo tēlu kā estētisks ideāls raksturo mākslīgais iepretim dabiskajam. Apģērbs ir melnā vai vismaz tumšā krāsā, kas kontrastējas ar sejas bālumu un melnbalto meikapu – melna lūpu krāsa, melnas acu ēnas, noskūtas un uzzīmētas uzacis. Mati parasti melni krāsoti vai izbalināti rudi, sarkani.

Nozīmīga ir panku kustības ietekme – armijas tipa šņorzābaki, dzelkšņainas ādas jakas, jostas, rokassprādzes, kaklasiksna ('spaiki'), tetovējumi, pīrsings mēlē, degunā, lūpā, ausīs, uzacīs, tīkliņveida vai melnbaltas zeķubikses, krekli u. tml.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotu apģērbs un mode ir daudzveidīga. Gotiskajā sadzīvo gan viduslaiku, renesanses un baroka laikmeta aristokrātu galma kultūras kuplās kleitās, garie svārki, korsetes, platās piedurknes, ādas drēbes u.c. aksesuāri, gan 18. -19. gadsimta revolucionārā dzejnieka tēls (balti krekli ar volāniem, samta audums), operas stila apmetņi, cimdi no samta, atlasa vai lateksa, - sevišķi iemīļoti gotu materiāli. Tāpat arī Viktorijas laikmeta un rokoko infantīlisms – stilizēts bērnišķīgums, ko raksturo taisni mati uz pieres, tumšas, akcentētas bantes, korsete, getras, svārki līdz ceļiem, kurpes. Visprecīzāk to mūsdienās simbolizē Japānas pusaudžu vidū populārais *Gotiskās Lolitas* tēls. Gotiskā Lolita mūsdienās dažkārt tiek raksturota kā atsevišķa subkultūra.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotu simbolika:

pentagramma – piecstaru zvaigzne aplī, kas aizgūta no sātānisma, lai šokētu līdzcilvēkus, haosa simbols – astoņstaru zvaigzne, apgriezti krusti, ēģiptiešu krusts ar cilpu galā – anks (mūsdienās populārākais gotu simbols), ēģiptiešu dieva Ra acs, Kristus krustā sišanas scēna, ķeltu krusti un ornamentu, galvaskausti, kapakmeņi, kraukļi, sikspārņi u.c.

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Ēģiptiešu faraona Amenhotepa II valdīšanas laikā (18. dinastija) kokā veidots anks.

Avots: www.touregypt.net

Ēģiptiešu dievs Ozīriss. 12. dinastija.

Avots: www.touregypt.net

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotu mūzikas “vecmāmiņa” Sioksija Sioksa.
Avots: www.vamp.org.

Gotu mūzikas “vectētiņš” Pīters Mērfijs.

Foto: Andwhatsnext

Avots: <http://en.wikipedia.org>

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotu subkultūra.

Avots: www.spoki.lv

Gotu subkultūra.

Avots: www.spoki.lv

Subkultūrgrupu kultūra: goti

Gotiskā Lolita.

Autors: Harajuku

Avots: [www. japaneselifestyle.com](http://www.japaneselifestyle.com)

Gotiskā Lolita.

Autors: Harajuku

Avots: [www. japaneselifestyle.com](http://www.japaneselifestyle.com)

Subkultūrgrupu kultūra: emo

Emo ir tipiska pusaudžu un jauniešu subkultūra, kas mantojusi un pārveidojusi atsevišķus panku un gotu subkultūras stilistiskos paņēmienus. Tā veidojusies Amerikas Savienotajās Valstīs 20. gadsimta 80. gadu vidū. Popularitāti ieguvusi 2000. gadu sākumā, pateicoties globālā mūzikas kanāla MTV ietekmei. Raksturīga melnholija, grūtsirdība, depresija, nomāktība. Viņi cenšas nesmaidīt.

Ģērbjas melnās vai vismaz tumšas krāsas drēbēs, grims, kas raksturīgs gotiem, tetovējumi, no pankiem aizgūtie – šaurie džinsi, kedas, tenisčības, melnas žaketes. Tipiska emo atpazīšanas zīme – šalle, tumšas krāsas vai melni mati, kas aizsedz 3/5 sejas labās acs pusē.

Subkultūrgrupu kultūra: emo

Emo simboli.

Avots: www.istockphoto.com

Ļoti, ļoti skumjš emo.

Avots: www.landrei.glogster.com

Subkultūrgrupu kultūra: skinhedi

Skinhedu (angliski *skinheads skūtgalvji*) subkultūra radās 20. gadsimta 60. gados Lielbritānijā, kā modu subkultūras atzars, kuras vizuālā tēla raksturīga pazīme bija īsi skūti mati. Tie, kuriem nebija līdzekļu, lai sekotu līdzī modei, piemēram, strādnieku bērni, iztika ar praktisko stilu, kas derēja arī darbam — tēraudu apkalti zābaku purngali, šauras džinsi, darba krekli un bikšturi.

70. gados tie iesaistījās masu nekārtībās futbola spēļu laikā, tā piesaistot sev masu mediju un sabiedrības uzmanību.

Subkultūrgrupu kultūra: skinhedi

Skinhedu subkultūra nav viendabīga, starp atsevišķiem novirzieniem un grupām dažkārt ir klaji naidīgas un agresīvas attiecībās. Skinhedus iedala trīs lielākos novirzienos:

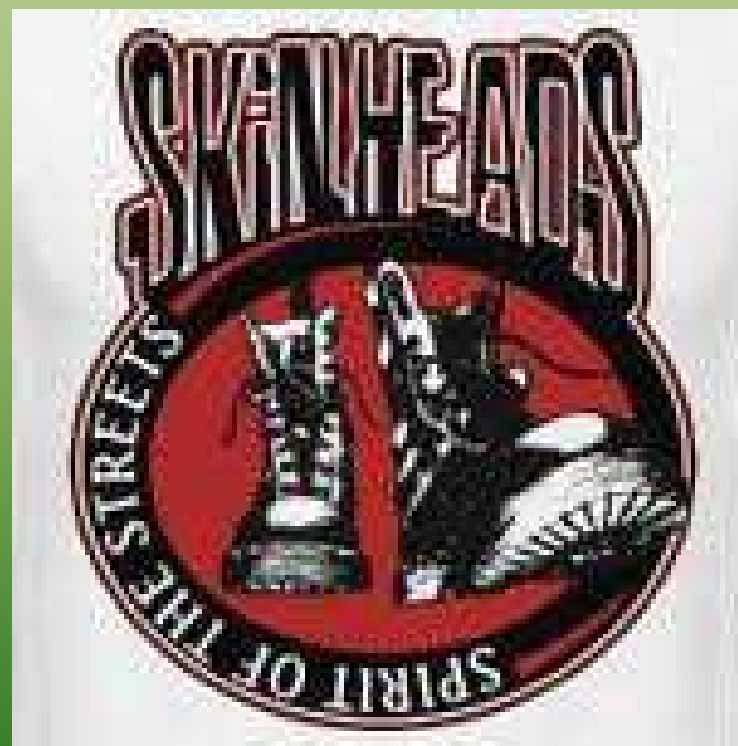
1. Tradicionālie skini, kas identificējas ar kustības pirmsākumiem, tā laika ģērbšanās un mūzikas stilu, strādnieku lepnumu un pašapziņu.
2. Naci-skinhedi (arī White Power), kas piekopj agresīvu labējo politiku, popularizē rasisma un ekstrēma nacionālisma idejas.
3. SHARP (*Skinheads Against Racial Prejudice*) skini. Tie veidojās 1987. gadā, lai protestētu pret rasismu, ko masu mediji un sabiedrība saistīja ar skinhediem. Tad veidojās arī citas antirasisma skinhedu grupas (piemēram, ARA (*Anti-Racist Action*), 1988.)

Subkultūrgrupu kultūra: skinhedi

Avots: www.delfi.lv

Avots:
www.kowalgdf.spreadshirt.pl

Subkultūrgrupu kultūra

Literatūra un avoti:

Austruma, S., Muižarāja, I. 2010. Kulturoloģija vidusskolai. Rīga: Zvaigzne ABC.

Ērgle, A., Purēns, V., Sviestiņa, I. 2009. Kulturoloģija. Rīga: Raka.

Vāvere, K. 2009. 101 mūzikas albums vērtīgai kolekcijai. Rīga: Dienas Grāmata.

<http://en.wikipedia.org>

www.b.-masquerade.lv

www.delfi.lv

<http://mango.delfi.lv>

www.emo-friends.com

www.gothic.lv

www.istockphoto.com

www.landrei.glogster.com

www.japaneselifestyle.com

www.kowalgdf.spreadshirt.pl

www.ankh.lv

www.hipiji.lv

www.truemetal.lv

www.touregypt.net

www.spoki.lv

www.vamp.org